

'VROEG STARTEN MET LUISBESTRIJDING, DAAR ZIT VAAK DE WINST'

„Hoewel we hier niet in een gebied zitten waar de eerste luizen komen, ben ik er toch altijd vroeg bij met de luisbestrijding. Ik wil gewoon niet verrast worden”, zegt stammenteler Marcel Aling in Vierhuizen (Gr.). Vooral de eerste weken na opkomst zijn cruciaal en wordt het spuitinterval kort en straf aangehouden. Luisdoder Sivanto Prime is daarbij een vaste waarde binnen het spuitschema.

Het is begin februari en het zonnetje laat zich eindelijk weer eens zien na een reeks van grijze dagen. Pootgoed-teler Marcel Aling zit samen met adviseur Arjen Bijlsma van Hoogland BV in de bedrijfskantine en bespreekt met hem de laatste actualiteiten binnen de akkerbouw. Aling legt zijn telefoon op tafel met het bericht dat de bietenprijs voor 2022 op ruim €68 per ton uitkomt. Beide knikken tevreden, al zijn er daarvoor al heel wat

'regelgevingszaken' de revue gepasseerd die ze veel minder bevalt. „De bufferstroken, de ecoregeling... Ik word er bepaald niet vrolijk van”, zegt Aling. „En het ergste is dat er vreselijk kromme regels tussen zitten die precies het omgekeerde bewerkstelligen dan de bedoeling is.” Als voorbeeld geeft hij de kudde schapen van een collega-boer die de slaperdijk binnen zijn percelen mooi kort en meteen ook stevig houdt. Binnen de ecoregeling is dat echter een belemmering - en zou het weghalen van de schapen zelfs een upgrade van brons naar zilver opleveren. „Snap jij het dan nog....?”, zegt hij hoofdschuddend. Ook Bijlsma vindt dat het de akkerbouwer steeds moeilijker wordt gemaakt om zijn vak uit te oefenen. „De meeste bedrijven hebben echt wel oog voor zaken als landschap en milieu. Maar de eisen daaromtrent stapelen zich nu wel heel erg snel op en zijn dan ook nog eens heel vaag of krom. Ik snap heel goed dat dit een hoop frustratie en ergernis oplevert.”

'Geen concessies aan de virusbestrijding', lees verder op pagina 9.

VOLOP WERK VOOR DE NIEUWE FREES

In de omgeving van Heelweg (Gld.) freest Bas Westerveld van het gelijknamige akkerbouwbedrijf uit Westendorp een perceel maïsland met rogge-groenbemester. „Voordat we hier aardappels gaan poten, willen we het meeste groen toch even losmaken zodat het goed kan verteren”, vertelt Bas terwijl hij de topstang nog iets bijstelt. De frees - een drie meter brede Celli - is net nieuw aangeschaft. Hij zal vooral worden ingezet om grasland te frezen voor de aardappelteelt. „Dit jaar telen we zeker 125 hectare aardappelen op grasland. De machine heeft dus nog heel wat uurtjes voor de boeg.”

IN DEZE KOERIER...

- 2 'Gladvingergras blijft dé grote uitdaging'
- 3 'Conviso-bieten passen hier prima'
- 5 'Graantelers gaan weer meer voor de laatste kilo's'
- 6 14 vragen over Serenade
- 8 Roundup Dynamic heeft het breedste etiket
- 10 'Geweldige boomstabiliteit trok ons over de streep'
- 11 'Ondernemen is het mooiste wat er is'

Bij deze Koerier!

GRATIS GRASSENDETERMINATIEFOLDER! HERKENT U ALLE GRASSEN...?

'GLADVINGERGRAS BLIJFT DÉ GROTE UITDAGING'

„Gladvingergras blijft voorlopig leidend bij de onkruidbestrijding in maïs. Maar haagwinde, ooievaarsbek en ook aardappelopslag rukken elk jaar weer wat op; daar moeten we dus steeds scherper op zijn.” Dat zegt loonwerker Marcel Klein Rot uit Buurse (Ov.). Jaarlijks spuit hij zo'n 900 hectare maïs. Samen met maïsspecialist Sander Uwland van Bayer blikt hij terug op maïsseizoen 2022 - en ook alvast vooruit op seizoen 2023.

Marcel Klein Rot is een ervaren man als het op de onkruidbestrijding in maïs aankomt. „Ik doe dit werk al zo'n 40 jaar, dus de meeste percelen hier in de omgeving ken ik wel”, zegt hij tijdens een gesprek aan de keukentafel. Klein Rot spuit jaarlijks zo'n 900 hectare maïs, wat omgerekend neerkomt op zo'n 400 verschillende percelen in Twente en de Achterhoek. De meeste percelen spuit hij zelf met een relatief nieuwe getrokken Horsch LT 4 met GPS. Maar zoon Stef springt graag bij met een wat oudere CHD-veldspuit. „Hij doet dan de bekende, rechte stukken. Ik de wat lastigere percelen”, zo geeft hij de 'rolverdeling' weer.

Het kennen van de perceelsgeschiedenis - en daarmee ook de onkruidbezetting - is volgens Klein Rot cruciaal voor een gerichte onkruidbestrijding (en middelenkeuze). „De meeste percelen in dit gebied heb ik wel in beeld. En als er nieuwe bijkomen - zoals dit jaar de 150 hectare die ik van een stoppende collega-loonwerker erbij heb gekregen - dan ga ik vooraf altijd even kijken hoe die percelen erbij liggen en wat voor onkruiden je kunt verwachten.”

Onkruidbestrijding goed verlopen

Afgelopen jaar is de onkruidbestrijding goed verlopen, zo blikt de loonspuitter terug. „We zijn mooi op tijd begonnen, waardoor we ons nergens hebben hoeven haasten. En gelukkig kwamen er na een droge start op tijd een paar buien, waardoor de middelen goed gewerkt hebben.” Ook Sander Uwland van Bayer geeft aan dat er maar weinig 'ongelukken' zijn gebeurd in de maïs, al waren er volgens hem wel flink wat nakiemers (vooral meldes) die bij de oogst goed zichtbaar waren. Gevraagd naar de grootste uitdaging bij de onkruidbestrijding, schuiven beide mannen 'uiteraard' gladvingergras naar voren. „Gladvingergras is hier op vrijwel elk perceel vertegenwoordigd. Hoewel het feitelijk niet eens zo groot wordt, kan het wel een enorm dichte mat vormen en trekt het heel veel vocht en voeding weg bij de maïs. Veel telers hebben dat niet goed in de gaten”, zegt Klein Rot. Vooral op percelen met veel gladvingergras probeert hij telers daarom te bewegen om voor een (extra) vooropkomst-bestrijding met Frontier® te kiezen. „Dat kost een paar tientjes per hectare meer, maar je hebt er heel veel profijt van. Je krijgt er een

Marcel Klein Rot (links) heeft samen met zijn zoon Stef een melkvee- en loonbedrijf in Buurse (Ov.). Met de loonwerktak richten ze zich voornamelijk op de veehouderij, met spuiten en doorzaaien als belangrijkste werkzaamheden. Sander Uwland is Crop Advisor en maïsspecialist bij Bayer.

schoner perceel voor terug en in veel gevallen ook een hogere opbrengst, al is dat laatste erg lastig te bewijzen...” Volgens Uwland zou het een hoop helpen als maïstelers op het eind van het seizoen niet alleen 'omhoog' naar de kolven zouden kijken, maar ook eens 'naar beneden' naar de onkruidbezetting. „Wat staat er dan aan onkruid? Welke soorten? En hoe massaal zijn die? Noteer dat eens en bespreek het met de loonwerker die het jaar erop komt spuiten. Dat is hoe dan ook zinvol.” Ook Klein Rot merkt dat telers tijdens de oogst wel zien dat een veel 'dode draden' van gladvingergras tussen de rijen liggen. Maar het besef dat deze een week of zes daarvoor een dikke groene massa waren en voor volgend jaar alweer zaad hebben gevormd, dat is er lang niet altijd. Volgens Uwland is dat meteen ook het sluipende gevaar van dit onkruid. „Telers denken vaak:

Gladvingergras

onder volgroeide maïs kan amper gras groeien, dus ook geen gladvingergras. Maar dat doet het dus wél. Zo'n uitgezaaide mat kan zoveel vocht en voeding wegtrekken dat het zomaar een halve meter maïs scheelt.”

Mix voor nazaai en onderzaai

Voor wat betreft de middelenkeuze laat Klein Rot zich adviseren door drie verschillende toeleveranciers. „Hun basisadvies is vaak hetzelfde, maar op details - en dan gaat het vaak om toevoegingen - verschillen ze meestal wel iets”, zo is zijn ervaring.

Afgelopen seizoen maakte de loonspuitter één standaardmix voor onderzaai (op ca. 40% van de percelen) en één standaardmix voor nazaai van een vanggewas (op ca. 60% van de percelen) - met daarbij als optie een extra vooropkomstbespuiting met Wing® P meteen na het zaaien.

Voor onderzaai is afgelopen jaar gekozen voor een brede mix met 0,15 l/ha Capreno + 0,5 l/ha Calaris® + 1,25 l/ha Laudis + 0,25 l/ha Milagro® + 1 l/ha Robbester. „Daarmee konden we de percelen prima schoon krijgen; ook als er wat meer gladvingergras stond”, zo stelt Klein Rot. Op de vraag van Uwland waarom Frontier uit de mix is gelaten antwoordt hij dat het risico van schade aan het vanggewas hem te groot is. Uwland geeft echter aan dat toevoeging van een bodemherbicide heel veel gladvingergras kan opruimen en dat - onder normale omstandigheden - de risico's van ernstige schade aan het vanggewas klein is. „Mijn advies zou daarom zijn: ruim vooral gladvingergras zo goed mogelijk op - en kies zo nodig voor vroege maïsrassen en nazaai van een vanggewas om vuile percelen schoon te krijgen.”

Laudis als alternatief

Als spuitmix bij nazaai van een vanggewas is afgelopen jaar gekozen voor 0,2 l/ha Capreno + 0,5 l/ha Calaris + 0,3 l/ha Milagro + 0,4 l/ha Frontier + 1 l/ha Robbester. „Ook daar waren we heel tevreden over; alle voorkomende onkruiden hebben we daarmee uitstekend opgeruimd”, aldus Klein Rot. Uwland merkt hierbij op dat Calaris® sinds vorig jaar nog maar één keer per drie jaar gebruikt mag worden - en dan ook nog eens in een lagere dosering (max. 50%) dan voorheen. Met zo'n etiket wordt het volgens hem wel erg lastig om er nog profijt van te hebben. „Met name de snelle werking tegen meldes, maar zeker ook de grote plus op ooievaarsbek en gladvingergras zal absoluut gemist worden. Dat zullen we komend seizoen dus zoveel mogelijk op moeten vangen met aangepaste doseringen of andere middelen”, zo stelt hij. Als optie daarvoor schuift hij combinatie Laudis (1,75 l/ha), Monsoon Active (0,75 l/ha) en Frontier (0,4 l/ha) naar voren. Daarbij zorgt (een verhoogde dosering) Laudis voor een zeer brede werking op onkruiden - en vangt het daarmee ook het wegvallen van Calaris op. Monsoon Active biedt vooral extra power op grassen en wortelonkruid en Frontier zorgt voor de nodige bodemwerking. „Onze ervaring is dat deze mix uitstekend werkt op maïspcelen. Maar goed; dat hoor je natuurlijk wel van een Bayer-man”, zo lacht hij.

'Liefst combinaties met Capreno'

Klein Rot geeft aan dat hij nog geen middelenkeuze heeft gemaakt voor komend seizoen, al geeft hij omwille van eenvoud en het voorkomen van administratieve fouten aan dat hij geen Calaris meer gaat gebruiken. Verder neigt hij naar combinaties met Capreno (met een iets verhoogde dosering), omdat deze het afgelopen jaar ook prima gewerkt hebben. Volgens Uwland kan dat ook - met dezelfde mix als afgelopen jaar, maar dan zonder Calaris -, zeker wanneer de ervaringen met dit middel gewoon goed zijn.

Klein Rot neemt alle overwegingen tijdens het gesprek graag mee naar de aanstaande bespreken met zijn adviseurs, maar vaart tegelijkertijd ook graag zijn eigen koers. „Na 40 jaar maïs spuiten weet ik wel aardig welke middelen erop moeten voor een goed resultaat”, zo besluit hij.

‘CONVISO-BIETEN PASSEN HIER PRIMA’

Gijs van der Woerd in Zoelen (Gld.) heeft inmiddels twee jaar ervaring met het teeltsysteem Conviso Smart/Conviso One. Hij is enthousiast over deze nieuwe manier van onkruidbestrijding en wil er graag mee door. „Conviso-bieten hoef je maar twee keer te spuiten en het werkt tegen alle voorkomende onkruiden. Dat geeft een hoop rust en ruimte binnen onze bedrijfsvoering.”

Akkerbouwer en loonwerker Gijs van der Woerd verbouwt jaarlijks zo’n 120 hectare bieten. Dat gebeurt in een samenwerkingsverband waarbij meerdere telers hun LLB’s (*Iedenleveringsbewijzen, red.*) inbrengen en Van der Woerd de teelt uitvoert en verzorgt. „Suikerbieten hebben op deze manier een stevig aandeel binnen ons bouwplan. En wat mij betreft blijft dat de komende jaren ook zo. Bieten doen het hier goed met opbrengsten van 85 tot 100 ton per hectare. En met een prijs van ruim €68 per ton kunnen we er ook weer een goed saldo mee behalen”, zo vertelt hij tijdens een gesprek in zijn kantoor. Volgens hem is de prijsstijging ook hard nodig om de sterk gestegen kosten voor de teelt bij te kunnen benen. „Want als we hier op de rivierklei geen rendement kunnen maken met bieten, dan wordt elders in Nederland al helemaal moeilijk”, zo voegt hij er nadrukkelijk aan toe. Adviseur Raymond Heuvels van AgruniekRijnvallei - die ook bij het gesprek aanwezig is - is het daar volmondig mee eens. Volgens hem is de bietenteelt een belangrijke steunpilaar voor het gebied. „Aardappelen en uien worden hier wel verbouwd, maar de mogelijkheden daarvoor zijn beperkt en de risico’s zijn ook groter dan elders. Dan wordt de bietenteelt als vanzelf belangrijker”, zegt hij. Volgens hem is het areaal - ondanks de matige prijzen van de afgelopen jaren - dan ook redelijk stabiel gebleven en is deze in sommige regio’s in de Betuwe zelfs iets toegenomen. „Dat geeft aan dat telers toekomst zien in de teelt en ermee verder willen.”

Twee jaar ervaring met Conviso

De afgelopen twee jaar heeft Van der Woerd veel ervaring opgedaan met Conviso Smart/One. Binnen dit teelt- en onkruidbestrijdingssysteem vormen de Smart-bietenrassen (*die tolerant zijn voor herbiciden uit de categorie ALS-remmers, red.*) een vaste combi met het herbicide Conviso One (*een ALS-remmer met de werkzame stoffen foramsulfuron en thien-carbazone-methyl, red.*). „In 2021 zijn we gestart op een behoorlijk vuile proefstrook van zo’n 2,5 hectare. De resultaten daarvan waren zo goed dat we in 2022 zijn

Gijs van der Woerd (rechts) heeft een akkerbouw- en loonbedrijf in Zoelen (Gld.). De akkerbouwtaak omvat zo’n 400 hectare met daarin suikerbieten, consumptie-aardappelen, graan, uien, graszaad en maïs. Raymond Heuvels is commercieel technisch voorlichter bij AgruniekRijnvallei (AR Plant).

opgeschaald naar 50 hectare. Je mag dus wel zeggen dat we in korte tijd behoorlijk enthousiast zijn geraakt over het systeem”, zo blikt hij terug. Als grootste voordeel van Conviso Smart/One noemt Van der Woerd dat je het perceel met twee keer spuiten helemaal schoon hebt. „Vooral op vuile gronden met veel haagwinde, distel of uitstaande melde is Conviso echt een uitkomst. Die onkruiden raak je in één klap kwijt.” Heuvels voegt daaraan toe dat ook bingelkruid, hondspeterselie en veenwortel prima bestreden worden met Conviso en dat ook wilde (opslag)bieten en aardappelopslag (bovengronds) uitstekend wordt aangepakt. „Met name op sterk veronkruidde percelen of percelen met veel zaaibieten kun je met Conviso een hele grote slag maken en soms zelfs percelen terugwinnen die voorheen ongeschikt waren voor de bietenteelt.”

Flexibele spuitmomenten

Nog een groot voordeel van Conviso is dat de twee spuitmomenten behoorlijk flexibel zijn. Dat wil zeggen: de eerste keer tussen het 2- en 4-bladstadium van de bieten en de tweede keer twee tot vier weken daarna. Zeker op grotere bedrijven met personeel is dat een belangrijke plus, vindt Van der Woerd, omdat de spuittrondes daardoor veel efficiënter kunnen worden ingericht. „Met Conviso krijg je meer rust en ruimte in de bedrijfsvoering, zo hebben we de afgelopen jaren gemerkt. En dat is zeker in het drukke voorjaar heel erg welkom.”

Ook de eenvoud van het systeem spreekt de bietenteler erg aan: „Bij het conventionele teeltsysteem moet je bij elk perceel bedenken wat er in de tank moet. Bij Conviso-bieten hoeft dat niet, want daar is het middel en de dosering altijd hetzelfde.” Van der Woerd erkent dat dit pluspunt tegelijkertijd ook een ‘risico-punt’

is - vooral wanneer beide teeltsystemen op het bedrijf worden toegepast. „Je moet goed weten waar de conventionele bietenrassen zijn gezaaid en daar aparte spuittrondes voor inruimen. Want spuit je daar Conviso One, dan is het gewas hoe dan ook verloren. Gelukkig is dat bij ons nog nooit fout gegaan.”

‘Opbrengstverschil met conventioneel ras is klein’

Hoewel de Rassenlijst nog zo’n 5 tot 10 procent opbrengstverschil aangeeft tussen Smart-rassen en conventionele rassen, ziet Van der Woerd daar in de praktijk niet veel van terug. „De afgelopen jaren heb ik vrijwel alle beschikbare Smart-rassen geteeld en daarbij niet of nauwelijks verschil gezien met de conventionele rassen. Als er al opbrengstverschil is, dan is dat in de praktijk eerder 0 tot 5 procent dan 5 tot 10 procent”, zo stelt hij. Volgens Heuvels is dat ook goed te verklaren omdat conventionele bietenrassen met 4 tot 6 spuitbeurten vaker ‘geplaagd’ worden dan Conviso-bieten en daardoor vaker even stil staan in groei. „Vooral in jaren dat de bieten moeilijk op gang komen kan dat een grote invloed hebben”, zo weet hij.

Anderzijds hebben beide mannen de indruk dat Conviso-rassen wellicht net iets gevoeliger zijn voor droogte. „Tijdens de droge jaren herstelden de Conviso-bieten zich doorgaans iets trager dan de conventionele rassen, waardoor de stand soms wat hol aandeed. Ik denk dat het kleine opbrengstverschil dat we gezien hebben vooral daar vandaan komt”, aldus Van der Woerd.

Aanzienlijk milieuvoordeel met Conviso

Als laatste stipt Heuvels ook graag nog even het aanzienlijke milieuvoordeel van Conviso aan. In vergelijking met het conventionele systeem wordt er zo’n 60 tot 80 procent minder chemie gebruikt. Volgens Van der Woerd kan dit in de toekomst wellicht nóg minder worden als het Conviso-systeem in de vorm van rijenspuiten of spotspraying - eventueel in combinatie met schoffelen of eggen wordt toegepast. „Afgelopen seizoen hebben wij daar al wat oriënterende proeven mee gedaan op ons bedrijf. Daaruit kwam onder meer naar voren dat een combinatie van rijenspuiten met schoffelen prima resultaten oplevert. Hierbij moet echter wel worden aangetekend dat schoffelen relatief duur is en dat het weer mee moet zitten voor een goed resultaat.”

Resistentieopbouw voorkomen

Hoewel Conviso volgens beide mannen vooral voordelen biedt, zien zij ook het gevaar van (mogelijke) resistentieopbouw. „De twee werkzame stoffen in Conviso One zijn beide ALS-remmers. Deze middelengroep wordt ook veel gebruikt in maïs en granen. Wie er niet op let, kan dus meerdere jaren achtereen ALS-remmers toepassen. In dat geval is er een reëel risico op resistentievorming”, zo waarschuwt Heuvels. Niettemin verwacht hij dat het Conviso-systeem de komende jaren een flinke vlucht zal nemen. Enerzijds vanwege de genoemde (teelt)technische voordelen, maar ook omdat een aantal werkzame stoffen in de bietenteelt flink onder druk staan. De komende jaren zullen - op aanwijzing van Cosun - vooral percelen met zaaibieten en sterk veronkruidde percelen in aanmerking komen voor Conviso Smart/One, zo verwacht Heuvels. „Maar verdere groei zal daarna zeker niet uitblijven. In mijn werkgebied zitten we nu al op 15 tot 20 procent Conviso-bieten; dat gaat de komende jaren absoluut meer worden.”

MEER OPBRENGSTZEKERHEID MET VERANGO

Verango is een relatief nieuw nematicide op basis van de werkzame stof fluopyram. Het is effectief tegen diverse aaltjes en zorgt voor een vitaler gewas.

De huidige marktomstandigheden maakt optimalisatie van de aardappelteelt extra interessant. Het loont om op de beschikbare gronden de maximale opbrengsten te realiseren. Helaas zijn er steeds minder middelen beschikbaar waarmee de opbrengst kan worden zeker gesteld. Ook de huidige nematiciden in de aardappelteelt komen in de toekomst steeds meer onder druk te staan. Een relatief nieuw nematicide is Verango. Hoewel er in de praktijk nog maar weinig ervaring mee is opgedaan, kan dit middel de komende jaren wel eens een aantal interessante voordelen voor de praktijk bieden.

Effectief tegen aaltjes

Verango heeft een goede werking tegen aardappelcystenaaltjes (*Globodera rostochiensis* en *pallida*) en wortellessieaaltjes (*Pratylenchus penetrans*). Verder is in Engels onderzoek vastgesteld dat Verango een vergelijkbaar effect heeft als Vydate® op vrijlevende wortelaaltjes (*Trichodoriden*). Dit effect is beoordeeld op basis van de aantasting van TRV (tabaksratelvirus) op de geoogste knollen. Het effect op wortelknobbelaaltjes (*Meloidogyne chitwoodi* en *fallax*) wordt de komende jaren nog verder onderzocht, omdat de proefdata hiervan nog te gering zijn. Wél komen er vanuit de praktijk positieve ervaringen met de inzet van Verango tegen wortelknobbelaaltjes.

Vitaler gewas

Naast de nematicide werking geeft Verango een vitaler gewas. Hierdoor krijgen Alternaria en Zwarte spikkel minder kans om toe te slaan. Dit vertaalt zich altijd in een meeropbrengst.

Praktijkervaringen

Afgelopen teeltseizoen heeft Bayer samen met 13 aardappeltelers praktijkervaring opgedaan met Verango. In deze praktijkproeven is de standaard grondbehandeling vergeleken met de standaard +

Verango (waarbij de standaard soms ook onbehandeld was). Voor de aardappeloogst zijn in beide proefstroken op 6 plaatsen van 4,5 meter gerooid. Hiervan is later de opbrengst bepaald. De uitkomst daarvan is als volgt:

- Verango heeft een positief effect op de opbrengst van gemiddeld 8,9%
- 10 percelen lagen op zandgrond, hier was de meer-opbrengst gemiddeld 11,8%
- Op 5 percelen stond het ras Fontane, hier was de meeropbrengst gemiddeld 12,2%

Advisering & toepassing

Verango is vloeibaar en kan zowel volvelds- als via een rijenbehandeling worden toegepast. Een gelijkmatige verdeling door de grond is van belang!

Volveldstoepassing

- Het middel gelijkmatig over het land spuiten en vervolgens inwerken. Ook kan het tijdens de

grondbewerking voorafgaand aan het poten worden toegepast.

- Het middel inwerken op een diepte van 10-20 cm. De toepassing kan vanaf 3 dagen voor het poten worden uitgevoerd.
- Dosering: 0,625 l/ha

Rijenbehandeling

- Het middel tijdens het poten toedienen in de pootveur met behulp van op de pootmachine opgebouwde apparatuur.
- Kan worden gemengd met middelen op basis van azoxystrobin (o.a. Amistar®), fluxapyroxad (Allstar®) en Serenade. Ook gangbare vloeibare meststoffen zijn goed mengbaar.
- Dosering: 0,625 l/ha

Vydate® is een geregistreerd handelsmerk van Corteva Agriscience
Allstar® is een geregistreerd handelsmerk van BASF
Amistar® is een geregistreerd handelsmerk van Syngenta

ADVERTORIAL

ASCRA XPRO VOOR DE HOOGST MOGELIJKE OPBRENGST

- Zeer sterke, brede en langdurige werking tegen alle belangrijke bladschimmels
- Beste resistentiemanagement
- Goede bedekking en bladopname
- Uitstekende verdeling door de plant
- Regenvast binnen 15 minuten
- Toegelaten in alle granen.

MEER INFORMATIE OP
AGRO.BAYER.NL

Jens Lammers, Bayer Duitsland:

'GRAANTELERS GAAN WEER MEER VOOR DE LAATSTE KILO'S'

De sterk gestegen graanprijzen hebben de Nederlandse akkerbouw flink in beweging gebracht - onder andere met sterk gestegen productprijzen over vrijwel de hele linie. Maar wat zijn nou de ontwikkelingen op het gebied van granen aan de andere kant van de grens?

Akkerbouw Koerier vroeg het aan Jens Lammers, Crop Advisor voor de districten Emsland, Bentheim en Osnabrück. „Met deze prijzen gaan telers weer meer voor de laatste kilo's - en daarmee ook voor een redelijk complete ziektebestrijding.”

Om te beginnen: kun je je werkgebied kort schetsen?

„Mijn werkgebied omvat de districten Emsland, Bentheim en Osnabrück. Deze liggen - heel globaal gezegd - landinwaarts langs de grens met Drenthe en Overijssel. De totale oppervlakte aan gewassen schommelt ergens tussen 350.000 en 375.000 hectare. De grondsoort is vooral zand of lemig zand; lichte grond dus. De bedrijven zijn veelal gemengd met melkvee of varkens. Meestal staan de akkerbouwgewassen ten dienste van de veehouderij als voedergras. Nog een kenmerk is het grote aantal biogasinstallaties. Maïs is met zo'n 140.000 hectare dan ook het grootste gewas in mijn werkgebied. Daarna volgen de granen met zo'n 100.000 tot 110.000 hectare en de (zetmeel) aardappelen met zo'n 40.000 hectare. Koolzaad en suikerbieten zijn hier met elk zo'n 4000 hectare wat minder vertegenwoordigd dan in de districten hier rondom heen. Verder zien we hier - net als over de grens in Drenthe - de uienteelt wat opkomen. Maar dan gaat eerder over tientallen hectares dan over honderden hectares.”

Welke verschuivingen zijn er de afgelopen jaren geweest in de graanteelt?

„Na het zeer goede maïsseizoen van 2021 hebben boeren met biogasinstallaties flinke voorraden aan kunnen leggen, waardoor de maïsprijs wat onder druk is komen te staan. Daardoor is er in dat najaar behoorlijk meer graan ingezaaid. Die trend heeft zich het afgelopen najaar voortgezet - uiteraard aangejaagd door de goede marktprijzen. De graanteelt zit hier dus duidelijk in de lift.”

Welke graansoorten worden er geteeld?

Rogge is op dit moment het grootste graangewas, met grofweg 35.000 hectare. Daarna volgen tarwe en gerst met elk zo'n 30.000 hectare en tritcale met zo'n 10.000 hectare. De laatste jaren zien we vooral een stijging van het rogge-areaal. Behalve dat deze teelt goed past op de wat armere zandgronden, zien we ook dat boeren er steeds betere opbrengsten mee halen. Met de huidige hybride-rassen is 8 tot 9 ton rogge goed mogelijk. De groei van rogge gaat vooral ten kosten van tritcale, waarin de afgelopen jaren behoorlijk wat gele roest en meeldauw voorkwam. Rogge is dan rendabeler en ook bedrijfszekerder - zeker voor bedrijven waar de focus vooral op de veehouderij ligt en de graanteelt iets minder in de gaten wordt gehouden. Ook de teelt van gerst staat de laatste jaren enigszins onder druk - met name vanwege de sterke opkomst van Ramularia. Waar boeren voorheen gewend waren om één ziektebestrijding in gerst uit te voeren, moeten dat er nu echt twee zijn om deze ziekte onder controle te houden. Die extra bespuiting hebben de teeltkosten omhoog geschroefd, waardoor boeren toch weer meer neigen naar rogge.”

En hoe zit het met wintertarwe?

Wintertarwe wordt vooral op de wat betere - lemige - gronden geteeld. Ook op de esgronden rondom de boerderij vind je vaak wintertarwe. De opbrengsten

zijn vergelijkbaar met die van rogge: zo'n 8 tot 9 ton per hectare. En ook de teeltkosten zijn min of meer gelijk. Verschil is dat tarwe doorgaans €30 tot €50 per ton meer oplevert dan rogge. Dus als de grond geschikt is, wordt zeker voor wintertarwe gekozen.”

Hoe wordt de ziektebestrijding in tarwe uitgevoerd?

„Die is feitelijk niet veel anders dan in Nederland. Dat wil zeggen: een T1- en T2-bespuiting zijn min of meer standaard - al wordt er wel het nodige geëxperimenteerd met doseringen. Op T2 - waarin ons middel Asera Xpro een behoorlijk groot marktaandeel heeft - adviseren we afhankelijk van de toepassing 1,2 tot 1,5 liter per hectare. In de praktijk wordt dit echter vaak naar 1 tot 1,25 liter teruggeschroefd. Dat is niet iets wat we graag zien, maar het is wel de praktijk.

Jens Lammers is Crop Advisor bij Bayer Duitsland. Hij heeft de districten Emsland - Bentheim - Osnabrück onder zijn hoede, een groot gebied met 350.000 tot 375.000 hectare akkerbouw.

ture gekomen. Afgelopen jaar bijvoorbeeld duurde de afrijpingsperiode langer dan verwacht en is er her en der nog wat gele roest in het gewas geslopen, wat zeker ook opbrengst heeft gekost. Met een T3-bespuiting had dit voorkomen kunnen worden... Verder zien we dat met name varkens- en pluimveebedrijven een te hoog DON-gehalte (*het giftige afvalproduct van de fusariumschimmel, red.*) in hun voer willen voorkomen. Ook dan is een T3-bespuiting met Prosaro een zekere oplossing.”

'DE T3-BESPUITING IS HIER WEER WAT MEER IN DE PICTURE GEKOMEN'

Een T3-bespuiting wordt vooral uitgevoerd bij dreiging van Fusarium. Die toepassing is dus sterk weersafhankelijk, al merken we dat er - vanwege de hoge graanprijzen - minder discussie is over de noodzaak van zo'n bespuiting. Zoals gezegd ligt de focus van boeren in mijn werkgebied vooral op de veehouderij en daardoor wat minder op de graanteelt. Elk tientje extra aan gewasbeschermingsmiddelen werd voorheen vaak als een tientje teveel gevoeld. Maar met de huidige prijzen willen telers ook die laatste kilo's graag op de wal halen en daar hoort een complete ziektebestrijding bij. De T3-bespuiting - die behalve tegen Fusarium ook nog wat extra bescherming biedt tegen bladziekten tijdens de late afrijpingsperiode - is daardoor weer wat meer in de pic-

Wat is het beste tijdstip om een T3-bespuiting tegen Fusarium uit te voeren?

„Belangrijkste criterium blijft het weer. Als er regen op komt is tijdens de bloei, dan is het hoe dan ook zinvol en rendabel om Prosaro in te zetten. Het beste tijdstip daarvoor is tijdens de volle bloei (*BBCH 61 - 65, red.*). Dat stadium is bereikt als de helmhokjes (*waarin de meeldraden zitten, red.*) in het midden van de aren helemaal open staan. Als er dan binnen twee dagen wordt gespoten, dan is het effect van een T3 het grootste. Maar zoals eerder gezegd: een T3-bespuiting geeft ook een extra slot op de deur tegen roesten en Septoria is en daardoor ook bij minder Fusarium-dreiging het overwegen waard.”

14 VRAGEN OVER SERENADE

Het biologische middel Serenade krijgt steeds meer voet aan de grond in de Nederlandse aardappelteelt. Een groeiende groep telers gaat ermee aan de slag - vaak op proefschaal, maar soms ook als (gedeeltelijke) vervanging van chemie. Door de grote hoeveelheid praktijkdata die de afgelopen tien jaar is verzameld, is de praktische waarde van Serenade steeds beter voor het voetlicht gekomen. Zo levert het een structureel betere schilkwaliteit in poot- en consumptieaardappelen en kan het in zetmeelaardappelen de standaard chemische behandeling tegen Rhizoctonia volledig vervangen. Niettemin leven er nog veel vragen vanuit de praktijk over Serenade. **Akkerbouw Koerier** zet daarom de veertien meest gestelde vragen op een rij.

1. Wat is Serenade?

Serenade is een middel gebaseerd op de bacterie *Bacillus amyloliquefaciens* stam QST 713. Deze in de natuur voorkomende bacteriestam is effectief in het bestrijden van schadelijke bacteriën en schimmels zoals schurft en Rhizoctonia (zie ook vraag 5). Daarnaast heeft Serenade ook een groeibevorderende werking, verbetert het de opname van voedingsstoffen en verlaagt het de productie van solanine in de aardappel (zie ook vraag 8).

2. Hoe werkt Serenade in aardappelen?

De sporen van bacteriestam QST 713 in Serenade vestigt zich - bij een bodemtoepassing - op het wortelstelsel van de aardappel. Daarna breidt het zich steeds verder uit met de groei van de wortels (kolonisatie). Tijdens deze groei produceren de bacteriën fungicide en bactericide stoffen. Op die manier worden schadelijk schimmels (en bacteriën) van de wortels geweerd of verdreven.

3. Waar leven de bacteriën in Serenade van?

De bacillus-bacterie leeft van de uitscheidingsproducten (exudaten) van de aardappelwortels. Zo lang de aardappel groeit - en de wortels dus exudaten uitscheidt - groeien de bacteriën ook verder.

4. Blijft er een bepaalde concentratie van bacteriën achter in de bodem?

Nee. Als de aardappelen geoogst zijn, sterven de bacteriën af en valt de concentratie in de maanden daarna terug naar de natuurlijke hoeveelheden die in de bodem aanwezig zijn. Dit betekent ook dat geen na-effect verwacht mag worden van eerdere toepassingen van Serenade.

5. Welk effect heeft Serenade op schurft en Rhizoctonia in aardappelen?

Serenade heeft een structureel positief effect op de schilkwaliteit van de aardappelen, zo is gebleken uit meerjarige proeven. Vier jaar lang is de 'chemische standaard' (volle dosering) vergeleken met toevoeging of vervangen van Serenade. Daarbij is in pootaard-

appelen (60 proefpercelen) aan een volle dosering chemie nog eens 5 l/ha Serenade toegevoegd en is in consumptie-aardappelen (40 proefpercelen) een halve dosering chemie gecombineerd met 5 l/ha Serenade. Hieruit kwam naar voren dat - in vergelijking met een volle dosering chemie - de schilkwaliteit met gemiddeld 3 procent verbeterde en het percentage Rhizoctonia met 1,5 procent verminderde. Ook is specifiek gekeken naar het effect op zilverschurft. Uit recente resultaten (2023) blijkt dat toepassing van Serenade voor een zilverschurft-afname van 31 procent heeft gezorgd (gemiddelde van 19 proefpercelen in poot-, consumptie- en zetmeelaardappelen).

In zetmeelaardappelen (43 proefpercelen) is de standaard chemische behandeling tegen Rhizoctonia vier jaar lang volledig vervangen door 5 l/ha Serenade. Hieruit kwam naar voren dat Serenade net zo'n goede werking heeft als chemie en dat overschakelen op Serenade dus prima kan.

6. Werkt Serenade ook tegen poederschurft?

Nee, niet echt. Alleen bij zeer lage niveaus met poederschurft lijkt er enig effect. Maar dat is te weinig om werkelijke effectiviteit hiertegen te claimen.

7. In hoeverre werkt Serenade tegen schadelijke bacteriën in pootaardappelen, zoals *Pectobacterium brasiliense* en *Dickeya solanea*?

Serenade lijkt enig effect hiertegen te hebben, maar ook dat is te weinig om daar enige verwachtingen op te baseren.

8. Heeft Serenade nog andere (positieve) effecten?

Ja. Serenade geeft in aardappelen een kleine meer-opbrengst van zo'n 3 procent ten opzichte van onbehandelde percelen. Verder verbetert het middel de opname van voedingsstoffen, waardoor het een boost geeft aan de knol-kwaliteit. Het gaat dan met name om calcium en ijzer, waarvan na toepassing van Serenade structureel

hogere waarden in de knollen worden gevonden. Ook heeft Serenade een gunstig effect op het solanine-gehalte (glyco-alkaloïden) in de aardappel, wat voor een langzamere en ook mindere groenverkleuring van de aardappelknol zorgt.

9. Hoe kan Serenade in aardappelen het beste worden toegepast?

Serenade kan worden toegepast als bodem-toepassing (veurbehandeling) tijdens het poten. Dat kan met behulp van een spuitelement (met een of meerdere doppen) direct achter het pootkouter. Het mooiste is wanneer het middel zoveel mogelijk rondom de knol komt te liggen. De knol mag door het middel geraakt worden; dat levert geen problemen op bij de opkomst. De dosering van Serenade is 5 l/ha. Dit kan gewoon toegevoegd worden aan de bestaande middelencombinatie in de tank.

10. Onder welke omstandigheden kan Serenade het beste worden toegepast?

Er zijn geen beperkende voorwaarden voor het gebruik van Serenade. Als er aardappelen gepoot kunnen worden, kan ook Serenade worden toegepast. De (bodem)temperatuur speelt daarbij geen rol. Ook is het middel niet specifiek gevoelig voor UV. Wél is het zo dat Serenade beter werkt bij groeizaam weer.

11. Is Serenade pH-gevoelig?

Nee. Serenade is zeer pH-tolerant. Dat geldt zowel voor de zuurgraad van de bodem als voor de zuurgraad van het water. Beide factoren spelen voor Nederlandse omstandigheden geen rol.

12. Kan Serenade gecombineerd worden met chemische middelen, andere biologische middelen en/of meststoffen?

Ja, dat kan. Vooralsnog zijn er geen nadelige effecten gevonden bij het combineren van Serenade met andere middelen of meststoffen. Belangrijk is wel dat de filters grover zijn dan 50 mesh, anders kunnen verstoppingen ontstaan.

13. Wat is de houdbaarheid van Serenade?

Serenade heeft geen beperkingen op het etiket staan voor betreft de houdbaarheid. Verder is het niet noodzakelijk om Serenade gekoeld te bewaren.

14. Moet Serenade in de bestrijdingsmiddelenkast worden opgeslagen?

Ja. Serenade is geregistreerd als gewasbeschermingsmiddel en moet daarom opgeslagen worden in de bestrijdingsmiddelenruimte.

Serenade kan worden toegepast als bodemtoepassing (veurbehandeling) tijdens het poten.

Serenade heeft een structureel positief effect op de schilkwaliteit van de aardappelen.

Goede communicatie met de omgeving hélp MET PLEZIER ÉN ZELFVERTROUWEN OP DE VELDSPUIT

„Zit die tank nou helemaal vol met gif?" Of: „Is dat spul wat u spuit niet slecht voor de bijen?"
Vrijwel elke akkerbouwer of loonwerker heeft wel eens met vragen van deze strekking te maken gehad.
En wat antwoord je dan...? **Akkerbouw Koerier** geeft zes tips over positieve én effectieve communicatie.

Wees je bewust *hóe* je communiceert. In feite is alles communicatie. Ook datgene wat je niet zegt of doet. Een rommelig erf of een modderspoor op de weg zijn óók communicatie. Dat geldt ook voor een (onnodig) vuile veldspuit. Je zendt er een signaal mee uit. Vooral **dát** is belangrijk: je bewust zijn van hetgeen je als persoon of als bedrijf uitstraalt.

Blijf rustig, neem de vragensteller serieus en wees open in je antwoorden. Leg op een eenvoudige manier uit wat je aan het doen bent en waarom je dat doet. Plaatjes doen het zeker net zo goed als praatjes. Dus: laat zien welke prachtige gewassen hier (zullen) staan en wees daar zelf ook enthousiast over.

Verplaats je eens in die ander; bijvoorbeeld die ene fietser die een tijdje staat te kijken langs het fietspad. Hoe zou hij of zij jouw werk of bedrijf zien? En wat zou hij of zij daarvan willen weten? De meeste burgers hoeven niet te weten of je tien of twintig hectare aardappelen verbouwt. Wat ze **wél** willen weten is hoe je met de natuur en het landschap om je heen omgaat.

Probeer zo min mogelijk in de situatie te komen waarbij je moet reageren op negatieve berichtgeving. Daarmee win je vrijwel nooit iets. Probeer **zélf** de agenda te bepalen door proactief en optimistisch over jouw werk, bedrijf of sector te communiceren. Dus nogmaals: laat zien hoe prachtig die bollenvelden in bloei staan of hoe mooi die aardappelen gegroeid zijn. Zoek naar dat positieve gevoel en ga vooral niet zitten zeuren of klagen.

VOORDAT JE IETS (OP SOCIAL MEDIA) DEELT...

- Wat wil ik bereiken en waarom?
- Wie wil ik bereiken?
- Wat is de boodschap, wat is mijn verhaal?
- Wat is het beste middel om deze boodschap over te brengen?

Boeren zien voornamelijk de trekker en de spuit, maar mensen buiten de sector zien vooral een mooi bloeiend aardappelgewas. Wees je dus bewust van wat je communiceert.

Laat zien hoe mooi je aardappelen gegroeid zijn.

HOE ZET JE JE BEDRIJF NEER?

- Geef je bedrijf letterlijk een gezicht
- Communiceer van mens tot mens (en niet van bedrijf tot mens of omgekeerd)
- Wees consistent; vertel overal hetzelfde verhaal en herhaal dit
- Zorg ervoor dat tweerichtingsverkeer mogelijk is (social media)
- Communiceer op tijd, open en proactief
- Je krijgt nooit iedereen mee; zoek daarom medestanders
- Gebruik liever één communicatiemiddel goed, dan drie maar half
- Hou het simpel!

EEN MODDERSPOOR OP
DE WEG ACHTERLATEN IS
ÓÓK COMMUNICATIE

DENK IN GEDEELDE BELANGEN.
IEDER MENS WIL VEILIG,
ZEKER, GEZOND EN
BETAALBAAR VOEDSEL

VERTEL JE EIGEN VERHAAL,
WAAROM JE HET VAK
ZO MOOI VINDT

GA NIET MEE IN
NEGATIEVE BERICHTGEVING,
LAAT HET UITDOVEN

Bedenk dat het beeld van de landbouw zeker geen vaststaand gegeven is, maar voortdurend blijft veranderen. De laatste jaren bepalen NGO's en de retail in grote mate het beeld van de landbouw. Met (reclame)campagnes weten zij hun ideaalbeeld heel goed te sturen en hebben ze tal van maatschappelijke discussies op gang gekregen - denk maar aan de gifpieper, de plofkip en de megastal. Je kunt hieraan tegenwicht geven door je passie en vakmanschap voor het voetlicht te brengen. Laat zien wat je doet en vooral **waaróm** je dat doet. Probeer ook te zoeken naar het gezamenlijk belang. Ieder mens wil veilig, zeker, gezond en betaalbaar voedsel. Hier ligt een mooie sleutel voor positieve gesprekken.

Bedenk dat communicatie helemaal niet zo 'nadrukkelijk' hoeft te zijn. Iedereen gaat naar verjaardagen, buurtfeestjes of doet iets binnen een vereniging. Ook daar kun je een bijdrage leveren door positief over je vak te vertellen en uitleggen waarom je bepaalde handelingen uitvoert. En mocht het een keer uitdraaien op een negatief gesprek? Ga er gewoon niet in mee. Laat het uitdoven. En vertel daarna je eigen verhaal, waarom je het vak zo mooi vindt. Enthousiasme is het sterkste wapen dat je hebt. Gebruik het!

Om effectief te kunnen communiceren is het belangrijk om je in die ander te kunnen verplaatsen. Hoe zou hij of zij jouw bedrijf zien? En wat zou hij of zij daarvan willen weten?

ROUNDUP DYNAMIC: HET BREEDSTE ETIKET VAN ALLE GLYFOSAAT-PRODUCTEN'

Roundup Dynamic, zo heet de nieuwste aanwinst binnen het Roundup-segment.
Maar wat zijn nou de verschillen met andere versies van dit product?
Akkerbouw Koerier vroeg het aan Crop Advisor Sander Uwland van Bayer.

Om te beginnen: hoe zit het op dit moment met de toelating van Roundup/glyfosaat?

„In december heeft de Europese Commissie bepaald dat de toelating van glyfosaat in de EU is verlengd tot 15 december 2023. Dit betekent kortweg dat alle Roundupproducten van Bayer komend jaar gewoon gebruikt kunnen worden.
Achtergrond van dit besluit is dat de Europese Autoriteit voor Voedselveiligheid ESFA niet eerder dan in juli 2023 een (her)beoordeling kan geven van de werkzame stof glyfosaat. Hoe de verdere toekomst van glyfosaat/Roundup eruit ziet is op dit moment (maart 2023, red.) nog niet te zeggen.”

Dan over Roundup Dynamic: wat maakt deze versie anders dan voorgaande versies?

„Roundup Dynamic is feitelijk een doorontwikkeling van Roundup Ultimate. Daarbij is de formulering iets aangepast en ook de hoeveelheid werkzame stof licht verhoogd van 480 naar 500 gram per liter.
Belangrijkste verschil is echter het etiket: deze is breder dan de Ultimate - en ook breder dan alle andere glyfosaat-producten die nu op de markt zijn. Met Roundup Dynamic kun je zagezegd dus heel veel kanten uit.
Een minpuntje van Roundup Dynamic is dat het - voor wat betreft de toepassingen binnen de landbouw - geen toelating heeft voor het doodspuiten van grasland. Die

toepassing proberen we alsnog op het etiket te krijgen - mogelijk lukt dat dit jaar nog. Voor deze toepassing is overigens wel weer Roundup Max beschikbaar. Grasland doodspuiten kan dus nog steeds met Roundup.”

Hoe zit het met de effectiviteit en regenvastheid van Roundup Dynamic?

„Die zijn vergelijkbaar met die van Roundup Ultimate. Dat wil zeggen: een betrouwbare werking onder verschillende weersomstandigheden en na één uur

regenvast. Verder heeft Roundup Dynamic - net als de Ultimate en de Max - een goede werking in hard water en is het goed mengbaar met andere producten.”

Al met al gaat het vooral om kleine verbeteringen en aanpassingen...

„Klopt. Doel is om Roundup telkens weer iets beter en completer te maken - maar zéker ook om het product in de markt te kunnen houden. Ook het komende jaar zal Bayer alles in het werk stellen om glyfosaat beschikbaar te houden binnen Europa - en dus ook voor de Nederlandse praktijk. We hebben glyfosaat gewoon nodig om effectief in te kunnen grijpen tegen onkruiden en ook om te voorkomen dat telers gedwongen worden middelen of andere methodes toe te passen die in veel opzichten schadelijker kunnen zijn.”

Gofor®

Doornappel

DE ONKRUIDBESTRIJDER MET DUBBELE WERKING

Gofor bevat 450 g/l aclonifen en 150 g/l flufenacet. Aclonifen (de werkzame stof in Challenge) wordt al vele jaren gewaardeerd vanwege z'n krachtige werking tegen onder andere melganzevoet en de goede werking onder droge omstandigheden. De stof flufenacet geeft Gofor een extra 'boost', onder andere tegen uitstaande melde, melganzevoet, straatgras, veelknopigen, doornappel en zwarte nachtschade.
Flufenacet behoort tot de oxyacetamiden, een nieuwe groep voor de aardappelteelt met bovendien een nieuw werkingsmechanisme. Daarmee is Gofor een aanwinst in het kader van goed resistentie-management.

Toepassing & voorwaarden

- De adviesdosering voor Gofor is 1 tot 2 l/ha in zetmeelaardappelen en 2 l/ha in consumptieaardappelen
- Er geldt een DRT van 95% op percelen die grenzen aan oppervlaktewater
- Op percelen die niet grenzen aan oppervlaktewater geldt de standaard DRT van 75%
- Toegelaten in grondwaterbeschermingsgebieden
- Geformuleerd als een suspensie concentraat (SC)
- Goed schudden voor gebruik is belangrijk.

Werkingsspectrum

Onkruid	Gofor (1 l/ha)	Gofor (1,5 l/ha)	Gofor (2 l/ha)
Akkerviooltje	+	+	++
Bingelkruid	++	+++	+++
Doornappel	++	+++	+++
Dovenetel, paarse	++	++	+++
Duivekervel	+	++	+++
Ereprijs	++	+++	+++
Ganzevoet	++	++	+++
Herderstasje	++	++	+++
Herik	+++	+++	+++
Kamille, echte	++	+++	+++
Kamille, overige	+++	+++	+++
Kleefkruid	++	+++	+++
Melde, uitstaande	+++	+++	+++
Muur	++	+++	+++
Nachtschade, zwarte	+	+	++
Ooievaarsbek	++	++	++
Papegaaiokruid	+	+	++
Perzikkruid	+	++	++
Straatgras	+	++	++
Witte Krodde	+++	+++	+++
Zwaluwtong	+	++	++

Meer informatie over Gofor op agro.bayer.nl

'GEEN CONCESSIONS AAN DE VIRUSBESTRIJDING'

Wanneer beide mannen terugblikken op 2022, herinneren ze zich vooral het droge voorjaar, waarbij de uien en bieten het erg moeilijk hadden om door de toplaag heen te breken. Aling vertelt dat beregenen van deze gewassen op zijn bedrijf geen echte optie, omdat het water daarvoor te brak is. Wél is er afgelopen jaar een korstenbreker gehuurd, maar die heeft volgens hem maar ten dele geholpen. „Veel plantjes zijn niet opgekomen of weggefallen, waardoor een we deel van de bieten zelfs hebben moeten overzaaien. Dat is heel lang geleden dat dat hier gebeurd is.” Dat er uiteindelijk nog redelijke opbrengsten vanaf zijn gekomen, voelt vol-

Marcel Aling (rechts) heeft een akkerbouwbedrijf in Vierhuizen (Gr.). Op ca. 135 hectare grond (van 5 tot 45% afslibbaar) verbouwt hij pootaardappelen (40 ha), consumptie-aardappelen (6 ha), winter-tarwe (60 ha), suikerbieten (20 ha) en uien (10 ha). Arjen Bijlsma is adviseur akkerbouw bij Hoogland BV.

Innovator, Challenger, Fabula, Farida en Sunred), een kleiner deel voor Averis (Avamond en Adelinde). Hoewel ook de poters het afgelopen seizoen lange tijd in droge grond hebben gelegen, kwam de neerslag hier wel precies op het goede moment. Dat heeft uiteindelijk een goede opbrengst met veel tal en weinig bovenmaatse

met de bestrijding. „Meestal zie ik op de rozenstruiken in de tuin al wanneer de eerste luizen er zijn en we dus aan de bak moeten. Wat dat betreft zit ik er flink bovenop en wacht ik niet tot er iets in de gele vangbakken gevonden wordt”, zo geeft hij zijn strategie weer. Aling begint met spuiten wanneer zo’n 30 procent van de aardappelen boven staat. De eerste twee à drie weken wordt er een strak drie- tot vierdaags schema aangehouden met minerale olie (1 liter per dag) en - als de temperatuur dat toelaat - ook een pyrethroïde. Daarna volgt er een eerste ronde met een luisdoder - Gazelle® of Antilop® - en na weer twee weken wordt er opnieuw een luisdoder gespoten, meestal Sivanto Prime. Volgens Bijlsma is Sivanto Prime een belangrijke schakel in de virusbestrijding. „Dit systemische middel grijpt op drie verschillende plaatsen in de plant aan waardoor het een zeer goede en betrouwbare luisdoding geeft. Die zekerheid is ontzettend veel waard, vooral wanneer je zoals Aling helemaal gefocust bent op de stammenteelt. Dan mág er eigenlijk niks misgaan in de virusbestrijding.”

Slechts twee werkzame groepen

Bijlsma maakt zich wel wat zorgen over het zeer krappe aanbod van luisdoders. „Feitelijk hebben we nog maar twee werkzame stoffen - die van Gazelle en Antilop (*acetamiprid, red.*) en die van Sivanto Prime (*flupyradifurone, red.*). Hoewel er nog geen aanwijzingen voor zijn, blijft het risico van resistentievorming bij deze twee stoffen zeer reëel aanwezig. Daarbij komt dat de pyrethroïdes steeds minder werkzaam lijken te worden en daar dus ook steeds minder van verwacht mag worden. Al met al lopen we met de luisbestrijding in pootaardappelen dus over een zeer dun koord.”

Aling voegt toe dat na het verbod op Actara (*dat tot een aantal jaren geleden als grondbehandeling kon worden ingezet, red.*) en volgend jaar het (waarschijnlijke) verbod op Vydate® (*dat een nevenwerking heeft tegen luizen, red.*), het sowieso weer lastiger wordt om de luizen onder controle te houden. „Met schoon pootgoed beginnen was al heel belangrijk, maar wordt in de toekomst nog veel belangrijker”, zo stelt hij. Verder benadrukt hij ook nog maar een keer het belang van een scherpe selectie. „We zitten daar als bedrijf heel strak op, met maximaal 20 hectare per persoon en dan ook vijf dagen per week selecteren. En daar doen we de komende jaren ook geen concessies aan!”

Strodek tegen luizen

Komende seizoen wil Aling - als test - op twee à drie hectare pootgoed een strodek aanbrengen. Daarbij moet de (gele) kleur van het stro voor desoriëntatie bij de luizen zorgen, waardoor ze niet op het gewas landen. „Uit Franse proeven is gebleken dat dit voor een flinke reductie van luizen én virus kan zorgen. Daarom ga ik er maar eens mee aan de slag. Maar laat ik eerlijk zijn: ik verwacht er geen wonderen van en ik zie ook wel een beetje op tegen het extra werk dat hiermee gemoeid is. Ik hoop alleen dat het weer wat nieuwe kennis oplevert rondom luisbestrijding, want dat kunnen we heel goed gebruiken”, zo motiveert hij zijn keuze. Ook Bijlsma verwacht niet dat een strodek dé oplossing tegen virus zal zijn, al juicht hij het initiatief wel toe. „Als jij de proef doet, dan zorg ik voor twee luizenvangbakken, waardoor we de verschillen tussen wel en geen strodek ook feitelijk kunnen vaststellen”, zo belooft hij alvast. Als structurele oplossing zou Bijlsma liever zien dat er (nog) meer werk wordt gemaakt van veredeling op virusresistentie. „Daar ligt volgens mij de sleutel voor de toekomst - al dan niet met hulp van nieuwe veredelingstechnieken zoals Crispr-Cas”, zo blikt hij alvast vooruit. De komende jaren blijft de sleutel echter liggen bij een strak en sluitend spuitschema met minerale olie en chemische luisdoders. „Want laten we daar heel duidelijk over; zonder chemie redden we het in de pootgoedteelt niet.”

Gazelle® en Antilop® zijn geregistreerde handelsmerken van Certis Europe
Vydate® is een geregistreerd handelsmerk van Corteva Agriscience

'MET DE LUISBESTRIJDING IN POOTAARDAPPELEN LOPEN WE OVER EEN ZEER DUN KOORD'

gens hem toch wat als ‘schrone troost’. „De uien hebben gemiddeld 52 ton per hectare opgeleverd. Dat is op zich niet eens zo slecht. Maar als je weet dat we hier ook 70 tot 80 ton kunnen halen, dan is dat toch een beetje een teleurstelling, zéker wanneer je de huidige marktprijzen er naast legt.”

Pootgoedseizoen prima verlopen

Waar de uien- en bietenteelt beter hadden gekund, is het pootgoedseizoen juist prima verlopen. Aling vertelt dat hij zich volledig toelegt op de teelt van stammen (PB en S-materiaal), samen zo’n 40 hectare. Het grootste deel daarvan teelt hij voor HZPC (o.a.

knollen opgeleverd. Als klein smetje op het seizoen noemt Aling de schurft die op enkele (weinig gevoelige) rassen tóch wat vat heeft gekregen. „Normaal speelt schurft hier geen rol, maar nu moeten we daar toch wat extra op sorteren.” Ook merkt hij dat de poters vanwege de warme oogstperiode wat kiemlustiger zijn dan normaal. „Daarom zetten we ze nu maar even eerder koud dan normaal.”

Geen concessies aan virusbestrijding

Voor wat betreft de virusbestrijding is het seizoen ook redelijk goed verlopen. Omdat de luizen uitzonderlijk vroeg aanwezig waren, is Aling ook al heel vroeg gestart

‘GEWELDIGE BOOMSTABILITEIT TROK ONS OVER DE STREEP’

Frank van Poppel uit Bergeijk (N-Br.) schafte afgelopen jaar een nieuwe veldspuit aan. Het werd een Horsch LT 6 Leeb. „Voor de zeer goede boomstabiliteit heeft ons over de streep getrokken; dat moet je echt een keer in de praktijk gezien en ervaren hebben”, zegt de akkerbouwer.

Begin februari staat de veldspuit nog netjes opgeborgen in de schuur. En als er niet wat verf van het trek-oog af zou zijn, zou je zweren dat deze splinternieuw was. „We hebben hem eind mei gekregen en er tot nu toe zo’n 2000 hectare mee gespoten. En ja, we proberen hem een beetje netjes te houden, want wat ons betreft moet „ie nog héél veel jaren mee”, lacht Van Poppel. Dat het - na achtereenvolgens een Amazone en Dubex - nu een Horsch is geworden, heeft volgens de akkerbouwer alles te maken met de geweldige boomstabiliteit. „Maar dat moet je eigenlijk wel eerst een keer zelf ervaren, om het verschil met andere merken te zien”, zegt hij. Dat gebeurde zo’n twee jaren geleden, toen een Delphy-voorlichter (die zelf ook akkerbouwer is) hem uitnodigde om in de Zuid-Limburgse heuvels een testrit te maken met zijn nieuwe Horsch. „Ik heb toen een dagje met zijn

De Horsch-veldspuit is vrij compact en heeft z’n spuitbomen ‘binnen de wielen’ liggen. „Dat geeft vooral zekerheid bij percelen waar we via bospaadjes naar toe moeten. Het risico van blijven haken is daardoor veel minder groot”, aldus Van Poppel.

machine gereden en was eigenlijk meteen verkocht. Hoe scheef of hobbelig het parcours ook was; de boom bleef telkens perfect in balans.” Datzelfde heeft hij afgelopen seizoen ervaren in zijn eigen gewassen. „Waar ik vroeger tijdens het draaien op de kopakkers nog wel eens de grond aantikte, blijft de boom nu kaarsrecht - en dat op 30 centimeter afstand van het gewas.” Hoewel de boomstabiliteit regelbaar is, heeft Van Poppel er tot dusver niet mee geëxperimenteerd. „Het gaat helemaal prima zo. Dus waarom zou ik dat veranderen?”, zo stelt hij.

Boombreedte matcht met regenhaspels

De boombreedte van de nieuwe spuit is - net als z’n voorganger - 39 meter, omdat dit goed matcht met het bereik van de regenhaspels. „Onze vijf haspels hebben een effectieve werkbreedte van ongeveer 78 meter. Daarmee kunnen ze mooi in het spoor van de veldspuit lopen”, legt Van Poppel uit. Naast spuitdoppen op 25 centimeter - waardoor er een perfect spuitbeeld wordt gecreëerd, heeft de machine sectie-control per 3 meter boomlengte, ofwel 17 secties over het hele spuitboom. De optie sectieafsluiting per dop is wel even ter sprake geweest, maar volgens de akkerbouwer (nog) te duur om rendabel te maken. „Met sectieafsluiting van drie meter kun je al heel nauwkeurig spuiten, waardoor een goede gewasbescherming in mijn ogen wel gewaarborgd is. En de besparing op middelen is bij afsluiting per dop nog niet zo groot dat je de extra investering daarmee terugverdient.”

Van Poppel heeft drie doppen op z’n spuit, maar gebruikt eigenlijk alleen de (nieuwste) AL 8002- dop (geel). In combinatie met doppen op 25 centimeter en een verlaagde boomhoogte (30 cm) valt de spuit in driftreductieklasse (DTR) van 95 procent.

Nieuwe veldspuiten worden bijna allemaal uitgerust met slimme en geavanceerde technieken. Deze zijn niet alleen noodzakelijk om duurzaam en toekomstbestendig te kunnen werken, maar ook om middelen met extra (drift) restricties toe te mogen passen. **Akkerbouw Koerier** bezocht een aantal akkerbouwers met zo’n moderne veldspuit. In deze aflevering: **Frank van Poppel in Bergeijk (N-Br.).**

Frank van Poppel heeft samen met zijn ouders Frans en Riek een akkerbouwbedrijf (VOF) in Bergeijk (N-Br.). Op ca. 160 hectare zandgrond verbouwen ze consumptie-aardappelen (50 ha), uien (23 ha), waspeen (20 ha), sperziebonen (10 ha), maïs (20 ha), suikerbieten (21 ha), graan (6 ha) en gras (10 ha).

Uitgebreid reinigingsprogramma

Behalve van de boomstabiliteit is Van Poppel ook erg gecharmeerd van het uitgebreide reinigingsprogramma op de spuit - iets dat de vorige spuit nog niet had. „Reinigen is nu heel eenvoudig; eigenlijk is het niet meer dan één druk op een knop”, zo laat hij op het touchscreen display zien. Behalve een compleet programma waarbij (ring)leidingen, tank(s) en filters in een doorlopend programma worden gereinigd, kunnen deze onderdelen ook allemaal apart worden gespoeld en kan de spuitboom aanvullend ook nog met wat lucht worden doorgeblazen. Volgens Van Poppel biedt het reinigingsprogramma vooral zekerheid en rust. „Omdat we behoorlijk wat gewassen in ons bouwplan hebben - en dus ook veel verschillende middelen gebruiken, is het risico van storing, vervuiling of verstopping altijd aanwezig. Vooral bij gevoelige gewassen zoals uien en wortels was het altijd even oppassen of er geen schadelijk middelenresten meer achter zijn gebleven in de leidingen. In het verleden hebben we daardoor wel eens een vervelende ‘gele waaier’ in het gewas gehad. Met deze spuit is dat zo goed als uitgesloten.”

Doppenkeuze gericht op toekomst

Voor wat betreft de doppenkeuze heeft Van Poppel zich vooral laten adviseren door zijn vaste Delphy-voorlichter Stefan Michiels. „Eigenlijk waren er wat mij betreft maar twee grote wensen: het moeten doppen zijn waar we qua regelgeving zo lang mogelijk mee vooruit kunnen en waarmee we een zo hoog mogelijke driftreductieklasse kunnen halen, zodat we er in de toekomst zoveel mogelijk middelen mee kunnen blijven spuiten. Met de huidige combinatie van AL8002-doppen, spuitdoppen op 25 centimeter en een verlaagde boomhoogte (30 cm) valt de spuit in de driftreductieklasse (DTR) van 95 procent. Dat zou toch voldoende moeten zijn om weer vele jaren vooruit te kunnen?”, zo besluit hij met een vragend lachje.

'ONDERNEMEN IS HET MOOISTE WAT ER IS'

Martijn Enthoven (25) uit Weteringbrug (N-H) noemt zichzelf agrarisch ondernemer, maar dan wel met de nadruk op ondernemer. „Ik hou ervan om nieuwe dingen op te zetten en uit te zoeken. Dat doe ik liever dan vijf dagen op de trekker zitten”, zegt hij enthousiast. Martijn zit sinds 2018 met zijn ouders Richard en José in maatschap. Het akkerbouwbedrijf van 57 hectare is een belangrijke tak, maar de stalling voor sloepen en boten en - sinds afgelopen jaar - de zelf opgezette boerenvoetgolfbaan geven hem minstens net zoveel energie.

Wanneer wist je dat je thuis in het bedrijf wilde stappen?

„Dat was best wel laat. Tot m'n 13de lag de focus helemaal op het voetballen, want dat deed ik het allerliefst. Pas daarna ben ik langzaam maar zeker in de landbouw gerold. Mijn eerste bijbaan was rozen knippen bij een kwekerij hier in de buurt. Van daaruit groeide de interesse voor het ouderlijke akkerbouwbedrijf en ben ik steeds meer thuis aan de slag gegaan. Toen ik op m'n 16de het trekkerrijbewijs haalde - en ik daarna ook nog heel wat uren bij een groot loonbedrijf heb meegedraaid - heeft het 'akkerbouwvirus' definitief toegeslagen en heb voor de landbouwopleiding in Dronten gekozen. Ik ben nu (*eind januari, red.*) nog bezig met m'n afstudeerscriptie, maar hoop binnenkort de opleiding af te ronden.”

Je zit inmiddels vijf jaar in maatschap met je ouders. Hoe is dat tot nu toe bevallen?

„Eigenlijk heel goed! Ik krijg alle vrijheid om mee te denken en mee te beslissen - en ik neem bij een aantal zaken ook graag het voortouw. De afgelopen jaren heb ik me bijvoorbeeld veel bezig gehouden met het digitaliseren van het bedrijf. Zo hebben we nu een website voor onze boten- en sloepenstalling en verloopt de facturering voor deze bedrijfstak volledig digitaal. Ook het klantenbestand - dat nog grotendeels papierwerk was - is nu volledig gedigitaliseerd. Voor mijn ouders was dat trouwens wel even wennen... dan merk je toch wel even een soort generatiekloof... (lacht). Ook vind ik het interessant om kostprijsberekeningen te maken voor onze gewassen - maar dan wel zo dat het een invuloefening is, waarna het systeem zelf gaat rekenen. Hierdoor hebben we in mijn ogen een scherper in beeld gekregen wat de kosten en baten van de verschillende teelten zijn.”

In de rubriek **Jong & Ondernemend** laten we jonge ondernemers in de land- en tuinbouw aan het woord. Hoe runnen zij hun bedrijf? Welke kansen en bedreigingen zien ze binnen hun vakgebied? En vooral: hoe zien zij de toekomst tegemoet? In deze aflevering: Martijn Enthoven (25) in Weteringbrug (N-H).

Staan er ook veranderingen op stapel voor het akkerbouwbedrijf?

„Afgelopen jaar hebben we een nieuwe schuur gebouwd voor stalling van machines en werktuigen en voor tarweopslag. Voorlopig kunnen we daar wel even mee vooruit. Verder zijn we - voor wat betreft de akkerbouw - wat terughoudend geworden met nieuwe plannen en investeringen. Groeiambities hebben we in ieder geval niet. Dat heeft deels te maken met het feit dat we naast het akkerbouwbedrijf ook behoorlijk wat werk hebben met onze boten- en sloepenstalling - een tak die momenteel meer ondernemersperspectief biedt dan de akkerbouw. Maar wat zeker ook een rol speelt is de grote onzekerheid binnen de akkerbouwsector - en dan met name rondom regelgeving. Op voorlichtingsavonden zie ik dat boeren gedemotiveerd en soms zelfs gefrustreerd zijn geraakt door steeds weer nieuwe of veranderende regels. Vooral de échte akkerbouwers - zoals bijvoorbeeld mijn vader - kunnen dat heel slecht verdragen.

'IK HOU ERVAN OM NIEUWE DINGEN OP TE ZETTEN EN UIT TE ZOEKEN'

Hoewel ik wel eens vraagtekens zet bij het rendement van akkerbouw, blijft het een prachtig vak dat ik absoluut niet los wil laten! Daarom blijf ik naar mogelijkheden zoeken die de teelten kunnen verbeteren - en dan het liefst via de digitale weg. Zo heb ik een drone waarmee ik tijdens het seizoen de gewasgroei van alle percelen volg. Dat levert - zeker op onze bonte gronden - veel plaatsspecifieke informatie op, al blijft het vooralsnog wel lastig om daar weer op te sturen met de bemesting of gewasbescherming... Ook kijk ik nadrukkelijk naar mogelijkheden die de marges op onze producten kunnen verhogen, zoals bijvoorbeeld huisverkoop of zelf frites snijden van onze Innovator's. En wie weet, komt dat er in de toekomst nog wel eens van.”

Martijn Enthoven (25) uit Weteringbrug (NH) zit samen met zijn ouders Richard en José in maatschap. Op ca. 57 hectare telen ze consumptie-aardappelen (8 ha), suikerbieten (10 ha) en tarwe (27 ha). Daarnaast verhuren ze (in deelbouw) zo'n 7 hectare voor de teelt van asters en 3 hectare voor pioenrozen. Verder is er zo'n 2 hectare ingeruimd voor akkerranden. Naast het akkerbouwbedrijf hebben de Enthoven's ook een stalling voor boten en sloepen.

Je gaf al aan dat je jezelf als agrarisch ondernemer ziet, maar dan wel met de nadruk op ondernemer. Hoe uit zich dat?

„Ik vind het vooral leuk om nieuwe dingen uit te zoeken en op te zetten. Dat kan binnen de akkerbouw zijn, maar ook daarbuiten. Zo heb ik afgelopen voorjaar samen met een voetbalvriend 'Boerenvoetgolf Haarlemmermeer' opgezet, een 18 holes-voetgolfbaan die achter ons bedrijf ligt. Afgelopen seizoen hebben we - vanaf mei - zo'n 1300 bezoekers gehad; dat is meer dan we van tevoren hadden ingeschat! De aankleding hebben we helemaal in agrarische stijl gehouden, met melkbussen, boomstammetjes, oude trekkerbanden en ander materiaal dat we nog in de schuur hadden staan. En ook mooi: het eerste seizoen hebben we meteen al winst kunnen draaien.”

Tot slot: welke tip zou jij startende akkerbouwers mee willen geven?

„Dat vind ik een lastige... Nou ja, doe in ieder geval iets wat je leuk vind, want daar krijg je energie van en dat heb je nodig om een bedrijf te runnen. Verder zou ik zeggen: blijf vernieuwen, maar ook neem de ervaringen van eerdere generaties mee in je beslissingen, want die zijn vaak zeer waardevol, zo heb ik gemerkt.”

ADVERTORIAL

GROND-
BEHANDELING
TEGEN WITROT
EN FUSARIUM

ZEKER in uien

Voor kwaliteit, kwantiteit en continuïteit

RUDIS®

„Conviso-bieten hoeft je maar twee keer te spuiten en het werkt tegen alle voorkomende onkruiden. Dat geeft een hoop rust en ruimte binnen de bedrijfsvoering.”

Gijs van der Woerd, akkerbouwer en loonwerker in Zoelen (Gld.) en Raymond Heuvels, adviseur bij AgruniekRijnvallei.

„Gladvingergras blijft voorlopig leidend bij de onkruidbestrijding in maïs. Maar haagwinde, ooievaarsbek en ook aardappelopslag rukken elk jaar weer wat op.”

Marcel Klein Rot, loonwerker in Buurse (Ov.) en Sander Uwland, maïsspecialist bij Bayer.

„Met deze graanprijzen gaan telers weer meer voor de laatste kilo's - en daarmee ook voor een redelijk complete ziektebestrijding.”

Jens Lammers, Crop Advisor voor de districten Emsland, Bentheim en Osnabrück (Duitsland).

„Ik hou ervan om nieuwe dingen op te zetten en uit te zoeken. Dat doe ik liever dan vijf dagen op de trekker zitten.”

Martijn Enthoven, akkerbouwer/agrarisch ondernemer in Weteringbrug(N-H).

COLOFON

Concept en realisatie:

- Bayer CropScience SA-NV

Vormgeving en opmaak:

- StudioCR

Fotografie:

- Bayer CropScience SA-NV

Drukwerk:

- HH Global

Dit is een uitgave van:

Bayer CropScience SA-NV
Siriusdreef 36
PO Box 88
NL-2132 WT Hoofddorp
www.agro.bayer.nl

Onze gebruiksaanwijzingen, zowel mondeling als schriftelijk verstrekt, berusten op uitgebreide proefnemingen. Wij adviseren naar beste weten volgens kennis van zaken van dit ogenblik, echter zonder daarvoor aansprakelijkheid op ons te nemen, omdat opslag/bewaring en toepassing zich aan onze controle onttrekken. Beschrijvingen van een product, resp. gegevens over de eigenschappen daarvan betekenen niet, dat verantwoordelijkheid wordt gedragen bij eventuele schade. Gebruik gewasbeschermingsmiddelen veilig. Lees vóór gebruik eerst het etiket en de productinformatie.

Bayer CropScience aanvaardt geen enkele verantwoordelijkheid over gepubliceerde uitspraken en/of meningen. Niets uit deze uitgave mag worden veeleenvoudigd of openbaar worden gemaakt, op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van Bayer Crop Science SA-NV.

TERUG IN DE TIJD

Nederland, juli 1933: 'De afzet van aardappelen verloopt slecht. Alleen al aan de Langedijker groentecentrale bleven 45 spoorwagons met aardappelen onverkocht. Ongeveer 30.000 kilo kwam rechtstreeks op de vuilnisbelt terecht.'

Foto: Nationaal Archief/Collectie Spaarnestad

PUZZEL MEE EN WIN EEN DINER VOOR TWEE!

Houdt u van lekker eten en drinken in een goed restaurant? Los dan deze woordzoeker op! Uit de goede inzendingen worden drie winnaars getrokken. Zij krijgen elk een dinerbon ter waarde van €150.

De woorden hieronder zijn horizontaal, verticaal en diagonaal in alle richtingen in de puzzel verstopt. Ze kunnen elkaar overlappen. Zoek ze op en streep ze af. De overgebleven letters vormen achter elkaar gelezen de oplossing.

BON

Naam:

Adres:

Postcode/ Plaats:

E-mail adres of telefoonnummer:

Bedrijfstype/aantal hectare:

De oplossing van de woordzoeker is:

Stuur de ingevulde bon uit deze krant in een ongefrankeerde envelop naar:

Bayer CropScience SA-NV

T.a.v.: Akkerbouw Koerier

Antwoordnummer 55074 - 3640 WB Mijdrecht

Actievooraarden:

Deze prijsvraag loopt van 15 maart t/m 15 april 2023. Uit de goede inzendingen worden drie prijswinnaars getrokken. Deze prijswinnaars krijgen tussen 15 april en 15 mei bericht. Over de uitslag kan niet worden gecorrespondeerd.

BESTRIJDING

BLAD
BODEM
BOER
EXTRA
FINALE
GERST
GEWAS
GOUD
GRAAN

GROEN

LAND
LANG
LEZEN
LUISDRUK
LUIZEN
PERCEEL
POEDER
RESISTENTIE
RHIZOCTONIA

ROEST

SCHOON
SCLEROTINIA
SILO
SUIKER
TANDEM
TELER
ZAAIEN
ZADEN

A	N	A	A	R	G	O	N	K	T	L	K	S	L	
I	R	R	U	E	I	S	U	I	K	E	R	A	E	
N	D	V	H	S	F	R	I	J	R	Z	L	W	E	
I	D	G	N	I	D	I	J	R	T	S	E	B	E	C
T	N	E	N	S	Z	A	A	I	E	N	O	G	R	
O	A	A	I	T	C	O	B	O	D	E	M	B	E	
R	L	U	B	E	L	H	C	U	I	O	E	T	P	
E	L	I	E	N	U	N	O	T	S	R	E	G	O	
L	X	M	S	T	I	G	E	O	O	G	T	B	E	
C	A	T	C	I	Z	A	D	E	N	N	L	O	D	
S	N	N	R	E	E	V	S	I	S	A	I	O	E	
O	N	E	G	A	N	T	A	N	D	E	M	A	R	

